

שגם הקטרת התמיד קודמת, ומאיך גיסא, לולא הדרשה של 'מלבד עולת הבוקר', היינו סבורים שרק הקטרת שאר הקרבנות אסורה לפני תמיד של שחר, אבל שחיתתם וזריקתם מותרת, קמ"ל שגם הן אסורות (תוס' זבחים שם. וראה משנה למלך תמידין ומוספין א, ג סוף ד"ה דע שרבינו, שיתכן שלאחר זריקת דם התמיד הותרה זריקת דם שאר קרבנות, ורק הקטרתם אסורה עד הקטרת התמיד).

ויש שכתבו, שהאיסור הוא רק על הקטרת שאר הקרבנות קודם התמיד, אבל שחיטה ושאר עבודות, מותרות קודם תמיד של שחר, וכמבואר בגמ' להלן (נט, א) לענין תמיד של בין הערבים [ראה שם בביאורינו] (תוס' יומא כט, א). ויש שכתבו, שקודם תמיד של שחר מותרת שחיטה, לפי שאינה עבודה, ויכול לזרוק ולהקטיר אחר הקרבנות התמיד, אבל אחר תמיד של בין הערבים, אסורה אף שחיטה, כיון שלא יוכל עוד לזרוק ולהקטיר (משנה למלך שם סוף ג, בדעת הרמב"ם).

השְׁלָמִים, עֲלִיָּה הַשְּׁלֵם כָּל הַקְּרָבָנוֹת בַּיּוֹם, ש'השלמים' לשון השלמה הוא, שיש להשלים את כל הקרבנות על תמיד של שחר, ולא על תמיד של בין הערבים, שלאחר תמיד של בין הערבים אין להקריב שום קרבן (רש"י כאן ולעיל ע"א). שאם כוונת הפסוק כפשוטו ל'חלבי השלמים', יקשה מדוע נקט הפסוק דוקא את חלבי השלמים יותר מחלבי שאר הקרבנות כגון חטאות ואשמות, אלא ללמדנו כאמור ש'השלמים' הם מלשון השלמה (רבונו חננאל לעיל ע"א).

ואין אלו שני דינים נפרדים – שלא יהא דבר קרב קודם תמיד של שחר, ושלא יהא דבר קרב אחר תמיד של בין הערבים – אלא הכל הוא דין אחד, שחובה להקריב את כל הקרבנות על תמיד של שחר, ודין זה עצמו מחייב גם שלא יהא דבר קרב אחר תמיד של בין הערבים, כי אז אינו נחשב עוד כקרב על תמיד של שחר (ח"י רבי אריה לייב מאלין א, יא, ג, ע"פ הרמב"ם תמידין ומוספין א, ג). ויש שכתב, שנאמרו כאן שני דינים, דין קדימה לתמיד של שחר, ודין נוסף שלא להקריב אחר תמיד של בין הערבים (ח"י רבי שמואל שיעוריים על סדר הדין, קסד, ע"פ התוס'). ויש שנראה מדבריו, שגדר הדין הוא שיש להקריב את כל הקרבנות בין תמיד של שחר לתמיד של בין הערבים (ח"י רבי שמואל שם, בדעת הרמב"ם בהשגות לספר המצוות לרמב"ם שכתב העשין עשה יא, אך ראה משאת משה [לגר"מ חברוני], עב סוף אות א, שהבין ברמב"ם כביאור הנ"ל בדעת הרמב"ם).

ונפקא מינה, במקרה שלא הקריבו באותו יום אלא תמיד של בין הערבים, האם אסור להקריב אחריו, שאם כל האיסור הוא מצד שצריך להקריב את כל הקרבנות על תמיד של שחר, במקרה זה יהיה מותר להקריב אחר תמיד של בין הערבים, כיון שביום זה לא הקריבו כלל תמיד של שחר, אך אם הוא דין בפני עצמו שלא להקריב אחר תמיד של בין הערבים, גם במקרה זה אסור (שיעוריים רבי דוד פוברסקי אות ס, ראה שם שנקט בפשיטות שאם לא הקריבו תמיד של שחר מותר להקריב במשך היום שאר קרבנות, אולם ראה שפת אמת כאן ד"ה בדי"ה העולה, שהסתפק בכך, וראה ח"י הגר"ז מנחות מט, א ד"ה בגמ' פשיטא, שכתב שאם לא הקריבו תמיד של שחר, מותר להקריב רק לאחר זמן תמיד של שחר [דהיינו לאחר ארבע שעות]).

גְּזִרְיָן שֶׁבֶת אֶטוּ חוֹל, שחששו שאם ישחטוהו בשבת בשבע ומחצה, יבואו לטעות ולשחוט בשעה זו גם בחול, ולא יוכלו להקריב עוד באותו יום את הנדרים והנדבות (רבונו חננאל, רש"י ע"פ קרני ראם [קובנר], וראה ביאורנו להלן בסמוך ד"ה שלא).

שְׁלֵא יִהְיֶה דָּבָר קוֹדֵם לְתִמְדִּי שֶׁל שַׁחַר וְכוּ' שְׂאִין דָּבָר קָרֵב אַחֵר תִּמְדִּי שֶׁל בֵּין הָעֶרְבִים. ואף בדיעבד, אם הקריב קודם לתמיד של שחר או לאחר תמיד של בין הערבים, הקרבן פסול (תוספתא ד, ב). ופסול זה הוא מדרבנן (תוס'), כדי שלא יבוא לעשות כך לכתחילה (רשב"א עירובין ב, א, וראה ביאור נוסף בתוס' יומא כט, א) [ומה שמבואר בגמ' במנחות (ט, ב) שדין הקדמת תמיד של שחר הוא רק מצוה בעלמא ולא לעיכובא, זהו מדאורייתא (תוס')]. והפסול מדרבנן הוא אפילו אם כבר זרק את הדם והקטיר את האימורים. והקרבן פסול רק לענין אכילת הבשר, אבל הבעלים התכפרו ויצאו ידי חובה (תוס' יומא שם).

ויש שכתבו [לענין הקרבה אחר תמיד של בין הערבים], שהקרבן פסול מדאורייתא [והתוספתא חולקת על הגמ' במנחות] (תוס' הוריות ד, א, ע"פ רעק"א שם). ויש שכתבו, שהפסול הוא מדאורייתא, אך אינו נפסל בשחיטה אלא בזריקה, ואם כן, כששחט קודם תמיד של שחר, יכול להמתיין ולהקריבו אחר כך, אבל אם שחט לאחר תמיד של בין הערבים, נפסל משום שלא יוכל עוד להקריבו (תוס' יומא שם, וריטב"א שם בדעתם). ויש שכתבו, שבדיעבד הקרבן כשר (ראה רש"י הוריות ד, א, רבונו חננאל שם ה, א, משנה למלך תמידין ומוספין א סוף ג, בדעת הרמב"ם שלא הזכיר פסול בזה, ושלדעה זו, התוספתא לא נפסקה להלכה).

הַעֲוֵלָה עוֹלָה רִאשׁוֹנָה, שמכך שנאמר 'העולה' בה"א הידיעה, משמע שמדובר על עולת התמיד, החשובה ביותר מבין העולות, שהיא 'עולה ראשונה', דהיינו שנכתבה ראשונה לכל הקרבנות שנמנו בפרשת פנחס (רש"י), או שהיא קרבן הציבור הראשון שהקריבו אבותינו במדבר [כמו שנאמר] (שמות כד, ה) 'ישלח את נערי בני ישראל ויעלו עולות', וכשיטת בית הלל (חגיגה ו, א) שקרבן זה היה עולת תמיד (תוס' ב"מ נה, א), או שבה מחנכים את המזבח, כמו ששינו (מנחות מט, א) 'אין מחנכין את המזבח אלא בתמיד של שחר' (תוס' ב"מ שם).

ודין הקדמת תמיד של שחר לשאר הקרבנות שנלמד מפסוק זה, הוא לענין הקטרת אימורי התמיד קודם להקטרת אימורי שאר הקרבנות, שבפסוק זה מדובר על הקטרה [כמו שנאמר 'וערך עליה העולה והקטיר עליה חלבי השלמים', וראה גם לשון רש"י: 'ממין שלא יהא דבר – נקטר במערכה'], ומה שלמדו במשנה בזבחים (פט, א) שאין דבר קודם לתמיד של שחר מהפסוק (במדיבר כה, כג) 'מלבד עולת הבוקר', מלמד רק ששיטת התמיד ושאר עבודותיו קודמים לאלו של שאר הקרבנות [שסוף הפסוק שם 'תעשו את אלה', מדבר על זריקת הדם] (תוס' כאן ושם). כלומר, לולא הדרשה של 'וערך עליה העולה', היינו סבורים שרק שחיטת התמיד וזריקתו קודמות, אך לאחר מכן יכול להקריב את שאר הקרבנות ולהקטירם, אף שעדיין לא הקטיר את התמיד, קמ"ל